

Влиянието на корупцията върху оценките за България в международните класации

Милка Йосифова*

Резюме: Целта на статията е да бъдат анализирани икономическите и политически постижения на България и тези на държавите, показали положителни и ефективни резултати в международен аспект, както и в държавите – членки на Европейския съюз (ЕС). Осъществен е преглед на някои съществени индекси, в които е включена и България, както и критичен анализ за влиянието на корупцията върху проблемите на икономическия растеж, на жизненото равнище на гражданите и морала на управляващите.

Ключови думи: корупция, класация, оценка, индекс.

JEL: H56.

Въведение

Световната икономическа криза гоказва необходимостта всички държави да укрепят и оптимизират своето стопанско управление и да подобрят конкурентоспособността си с въвеждане на национални стратегии за икономически реформи и планове за действие, за подобряване на управлението на публичните финанси,

за гарантиране на жизнения стандарт и благосъстоянието на населението.

Световната икономиката започва постепенно да се възстановява от глобалната икономическа и финансова криза и сега е моментът за смели реформи, които да доведат до осигуряване на по-добър живот на гражданите и по-благоприятна среда за бизнеса. И в България отлагането на болезнените и непопулярни реформи и подмяната им с краткосрочни популистки решения са вреден механизъм, задържащ развитието на страната и предизвикващ гражданско недоволство.

Като начало следва да се започне с изследване на добрите примери и опита на държавите – членки на ЕС, които са съпоставими и приложими в българските условия и могат да допринесат за най-висока ефективност. Паралелно следва да се насърчават работещите добри практики за макроикономическа стабилност, нисък бюджетен дефицит и малък държавен дълг като част от БВП, както и непримиримост към най-проблемните области като съдебната система, корупцията, организираната престъпност и капацитета на държавната администрация – за достигане челните места на международните класации.

* Милка Йосифова е доктор, катедра "Национална и регионална сигурност" – УНСС, e-mail: milkajo@abv.bg

Корупцията, предизвикателство за Европейския съюз

Корупцията засяга всички страни – членки на ЕС, въпреки предприетите инициативи през последните години. Резултатите са променливи и трябва да се направи повече за предотвратяване на корупцията, вкл. и носене на наказателна отговорност, се отбелязва в заключението на Доклада на ЕК за корупцията от 3 февруари 2014 година. Една от съществените области от икономиката на ЕС, представляваща 1/5 от брутния вътрешен продукт на общността, са обществените поръчки – сфера, която е най-силно предразположена към корупция поради занижен механизъм за контрол. Обезпокоително е, че престъпници „с бели якички“ обитават много европейски държави, занимавайки се безнаказано с финансови измами, което подорва доверието в правосъдната система и законодателната роля на Европейския парламент.

В последното издание на индекса „Възприятие на корупцията“ България отново е класирана сред най-корумпираните икономики. Още по-притеснителен е фактът, че институциите не проявяват воля и не полагат необходимите ефективни и систематични усилия за ограничаване на корупцията и се провалят в опитите си да я намалят и сведат до по-поносими граници,

което влияе върху почтеността на администрацията. Особено разпространена е корупцията в съдебната система и по високите етажи на властта, което прави задачата пред управляващите още по-трудна и по-неотложна. Вече не е достатъчно само да бъде декларирана политическа воля, но е задължително да се предприемат и решителни политически и управленски действия.

Разбира се, корупцията не е проблем само за България. Тя, повече или по-малко активно, се проявява и в другите държави на Съюза. Разликата е в моралните механизми и чувството за почтеност, като например:

- Ковчежникът на партията на германския канцлер Ангела Меркел (Християндемократическия съюз – ХДС) – Хелмут Линсен, подаде оставка заради обвинения в укриване на данъци;
- Кметът на Берлин – Клаус Воверайт, е под натиск да подаде оставка, тъй като е знаел от години, че министърът на културата на Берлин – Андре Шмиц, е укривал данъци, но въпреки това го е оставил на поста му;
- Активистката за правата на жените Алис Шварцер също е укривала данъци и също е под силен обществен натиск;

Социални проблеми

- От март 2013г. е в ход дело срещу президента на футболен клуб „Байерн“ (Мюнхен) – Ули Хьонес, за корупция;
- В Германия започва първият процес срещу бивш германски държавен глава – Кристиан Вулф, президент на Германия от 2010-та до 2012 г., когато през февруари с.г. беше принуден да подаде оставка вследствие на обвинения за лично облагодетелстване;
- Принцеса Кристина от испанското кралско семейство – дъщеря на крал Хуан Карлос, дава показания пред съдия в Палма де Майорка за корупция, данъчни измами и пране на пари;
- През юли 2013 г. премиерът на Люксембург, Жан-Клод Юнкер, който заемаше поста от 18 години, подаде оставка в резултат на скандал със злоупотреби в разузнаването;
- Бившият премиер на Румъния Агриан Нъстасе беше осъден на четири години лишаване от свобода по обвинения в корупция и шантаж, а неговата съпруга Даниела получи тригодишна условна присъда за фалшифициране на документи. Нъстасе беше премиер на Румъния от 2001-ва до 2004 г. Той е най-високоставеният румънски политик в цялата история на страната, който е осъден за корупция;
- Досегашният еврокомисар по въпросите на търговията Карел де Гухт (Белгия) е обвинен във финансови измами и ще бъде изправен пред съд за укрити приходи от продажба на акции в размер на 900 000 евро. Данъчната администрация в родната му страна го обвинява, че укритите приходи от продажбата на акции той не ги е посочил в данъчната си декларация¹;
- През 1999 г. тогавашният председател на Еврокомисията (в периода 1995-1999 г.)

¹ <http://www.dnes.bg/redakcia/2014/02/09/korupciiata-iazva-za-ciala-evropa.215292>.

Корупцията и оценките за България

Жак Сантер – от Люксембург, подаде оставка заради измами, лошо управление и непотизъм²;

- През 2011 г. членове на Европейския парламент са уличени в преговори за плащане на журналисти, представили се за лобисти;
- През 2012 г. все още неизяснената афера за регулиране на тютюневата промишленост свали здравния министър-комисар Джон Дали от Малта.

Този списък може да бъде продължен, но, за съжаление, без примери от България. Моралният **инструмент за почтеност – оставката**, при съмнения в злоупотреба, конфликт на интереси и корупция, остава извън етичните ценности на българските властимащи и управляващи.

Какви са оценките за България в международните класации?

Според анализа на германската фондация „Бертелсман“, демокрацията в България е в отстъпление. Ножицата между бедни и богати се отваря все по-широко. От 2007 г. България и Румъния са се върнали доста назад в процеса на политическата трансформация. В извършеното изследване в 129 държави за състоянието на обществото се отбелязва: „За 12 страни, сред които и България, анализаторите бият тревога: демокрацията се клати, защото управляващите непрекъснато нарушават принципите на правовата държава...“. Устойте на правовата държава по безспорен начин са в зависимост от развитието на икономиката и на нейната конкурентоспособност, които единствено биха гарантирали дос-

² **Непотизъм** (от на латински: *nepos*, род. п. *nepotis* – внук, племенник) е раздаването от страна на папата, с цел укрепване на своята власт, на доходоносни длъжности, висши църковни звания и земи на свои близки роднини. Бил широко разпространен през XV – XVI век, но склонност към него проявяват и много папи в периода XIX – XX. **В по-широк смисъл – шуробаджанащина** (бел. ред.).

Социални проблеми

тигане на европейско равнище на благосъстояние на българската нация.

Конкурентоспособност на българската икономика

Във всички случаи съпоставката на силните и слаби страни на българската икономика са гарант за реализиране на Националната програма за развитие „България 2020“. Идентифицирането на реалните възможности и непревзвидимите заплахы е свързано с характеристики, оказващи най-голямо влияние върху тенденциите за рязко подобряване на бизнес средата, намиране на нови двигатели на растежа и създаване на работещи институции. В настоящата ситуация предпоставките за икономическо развитие, с които разполага страната, не успяват да реализират потенциала си.

Основните проблеми, които формулират водещи мениджъри, анкетирани от Центъра за икономическо развитие (партньор на The World Economic Forum при реализацията на проекта The Global Competitiveness Report), са корупцията, подкупността на държавната администрация, качество на инфраструктурата, затрудненият достъп до финансиране и ниската квалификация на работната сила. В потвърждение на това се явява и изследването на Института за пазарна икономика, в което корупцията е обявена за основен проблем, който върви ръка за ръка със слабата администрация, а бизнесът не е особено критичен към нерегламентираните плащания. Към тези изводи следва да се причисли и препоръката на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИРС), че българските власти трябва да заострят вниманието си по посока на активната практическа борба с корупцията чрез въвеждане на стандарти за контрол, електронни услуги и е-управление.

Швейцарският институт за развитие на управлението в Годишник на световната конкурентоспособност за 2013 г. поставя България на 57-мо място от общо 60 икономики. Тази позиция е с 3 места по-надолу спрямо класацията от 2012 година. Това е най-слабото представяне на страната, откакто е включена в изследването през 2006 г. Най-добро представяне България е имала през 2009 г., когато е била класирана на значително по благоприятна и устойчива позиция – 38-мо място.³

Швейцария, Швеция и Германия са най-конкурентоспособните икономики в Европа, а Полша и Естония са сред страните с най-бърз напредък.

Според източника – Годишника на световната конкурентоспособност-2013 г., българската икономика е класирана между 60 държави на следните позиции по показателите:

- Цени/ценова конкурентоспособност на 4-то място;
- Фискална политика – 23-мо;
- Международна търговия – 23-мо;
- Управленски практики – 59-мо;
- Пазар на труда и социална рамка – 58-мо;
- Вътрешна икономика – 57-мо;
- Институционална рамка – 54-мо;
- Заетост – 51-во място.

Към корупцията трябва да бъде причислено и укриването на доходи. По данни от доклад на изследователския институт Глобал Файненшъл Интегрити от декември 2012 г. средно по 1,585 милиарда долара незаконни средства годишно напускат България, което съществено влияе върху икономиката и нейната конкурентоспособност.

³ <http://www.csd.bg/artShowbg.php?id=16517> Българската икономика: Конкурентоспособност 2013.

1. Индекс за глобалната конкурентоспособност (ИГК)

ИГК е част от Доклада за глобалната конкурентоспособност, изготвян от Световния икономически форум. Неговата цел е да оцени способността на всяка страна да осигури висока степен на просперитет на своите граждани. ИГК е подобрение на предшестващия го Индекс за растеж и конкурентоспособност, който се използва до 2006 година. ИГК е базиран на 12 стълба, веки от които представлява дадена област, която се счита за определяща за конкурентоспособността във възходящ ред.

За 2013-2014 г. страната ни заема 57-мо място от 148 страни, предвижвайки се с 5 позиции напред спрямо доклада за 2012-2013 г., когато е определена на 62-ро място и с 12 позиции спрямо за 2011-2012 г., когато България заемала 74-то място.⁴ Най-добра оценка се определя за макроикономическата стабилност и най-лоша за дейността на институциите – със 108 място. Определенето на институциите като проблемна област в индекса се дължи на незадоволителните резултати по отделните показатели, които за 2013-2014 г. са следните:

Показатели за дейността на институциите	място
право на собственост	111-мо
независимост на съдебната система	123-мо
тежест на държавните регулации	109-мо
ефективност на нормативните уредби	125-мо
прозрачност на държавната политика	124-мо
организирана престъпност	130-мо
надеждност на работата на полицията	113-мо
ефикасност на корпоративните бордове	127-мо

⁴ <http://reports.weforum.org/the-global-competitiveness-report-2013-2014>.

Останалите критерии, включени в Индекса на глобалната конкурентоспособност за 2013/2014 г. по данни на World Economic Forum, са: степен на развитие на бизнеса – 97-мо място; иновации – 92-ро; ефективност на финансовите пазари – 62-ро, и 31-во място по стабилност.

В класацията за световната конкурентоспособност⁵ на Европа България заема 57-мо място сред 60-те участващи държави, при 54-то място отразено в предишното издание. От страните – членки на Европейския съюз, само Хърватия има по-лоша позиция от нашата.

2. Индекс за икономическа свобода

Индексът за икономическа свобода по света се изследва от 1997 г. и през 2013 г. обхваща 152 страни. Индексът обхваща 5 основни области:

- Размер на правителството;
- Законодателна система и неприкосновеност на частната собственост;
- Достъп до сигурни и стабилни пари;
- Свобода на международната търговия и
- Регулации.

Анализът на изследването показва, че високата степен на икономическа свобода води до по-високо благосъстояние на гражданите, повече политически и граждански свободи, овладяна корупция и по-дълга продължителност на живота. Основите на икономическата свобода се градят върху правото на личния избор, свободната размяна, конкурентната среда и сигурността на частната собственост.

В световен мащаб България се представя сравнително добре, за разлика от страните в Европа където остава „на опашката“. Проблемните области са независимостта на съда, регулирането на пазара на труда и бизнеса, слабата защитата на правото на собственост и ниското дове-

⁵ <http://www.imd.org/uupload/IMD.WebSite/wcc/WCYResults/1/scoreboard.pdf>

Социални проблеми

рие в полицията, което ограничава фундаменталното право на всеки човек на труд и собственост и застрашава устойчивостта на макроикономическите показатели.

Изданието от 2013 г. определя икономическата свобода в България на 65 пункта, което отрежда 60-то място в световната класация и я поставя в групата на „умерено свободните държави“. Непосредствено пред България е Румъния със 65,1 пункта, а след България е Франция с 64.1 пункта. В Европа, България заема 26 място. Основният проблем не е в законодателството, а в неговото прилагане под въздействието на висока степен на корупция.

През 2012 г. Съветът на административната реформа прие Насоки за намаляване на административната и регулаторната тежест за бизнеса, обхващащи премахването на 750 лицензионни, разрешителни, регистрационни, удостоверителни и уведомителни режими, което обаче, за съжаление, все още не е реалност и съществува като добре написан и утвърден план. Решаването на въпроса за намаляване на административната и регулаторната тежест за бизнеса ще ограничи и ликвидира временно 1/3 от размера на корупцията.

Докладът от 2013 г. изследва индекса сред 177 държави.⁶ България заема 60-то място при 61-вото място през 2012 година. През последните 5 години не се наблюдава значителна динамика, а по скоро застои в оценката за България по този индекс. Това се дължи на липсата на върховенство на закона, независимост на съдебната власт, невъзможността да се предприемат ефективни мерки за ограничаване на корупцията и високото равнище на държавните харchoве.

3. Индекс за правене на бизнес (ИПБ)

Изследва се от Световната банка от 2003 година. Дава оценка за правилата

за развитие на бизнеса, изразени в количествени стойности за 10 отделни групи индикатори. В последното издание на индекса от 2013 г. са включени 185 държави. По данни с източник The World Bank България е поставена на 66-то място при 59-то за 2012 година. Характеристиките на индикаторите имат следните количествени стойности:

- Започване на бизнес – обобщава процедурите и разходите, свързани със започването на бизнес – 113-то място;
- Издаване на разрешително за строеж – оценява процедурите, времетраенето и разходите за построяването на склад – 123-то място.
- Достъп до електричество – оценява нужните процедури за осигуряване на постоянно електрическо снабдяване за един склад – 128-мо място;
- Регистриране на собственост – разглежда стъпките, времетраенето и всички разходи, свързани с регистрирането на имот – 68-мо място;
- Достъп до кредит – оценява законовите права на кредитополучателите и кредиторите, както и покритието, обхвата, качеството и достъпността на кредитна информация в страната чрез наличните на публични или частни кредитни регистри и бюра – 40-то място;
- Защита правата на инвеститорите – измерва степенята на защита на миноритарните акционери срещу злоупотребите – 49-то място;
- Плащане на данъци – измерва нивото на данъците и задължителните вноски, както и административната тежест при плащането на данъци – 91-во място;
- Международна търговия – обобщава процедурите и документите, необходими за внос и износ на стандартен товар от стоки по воден път – 93-то място;
- Изпълнение на договорите – измерва ефективността от прилагането на до-

⁶ <http://www.freetheworld.com/2013/EFW2013-complete.pdf>

говори при търговски спор – 86-то място;

- Закриване на бизнес – измерва времето и разходите за преминаване през процедурата по несъстоятелност и фалит – 93-то място.

В доклада „Doing Business 2014”⁷ страницата ни е на 58-мо място след направено изследване сред 189 страни по „Индекс за правене на бизнес” – при 57-мо място спрямо предходния ревизиран доклад, което определено е незначителен спад.

4. Индекс за възприемане на корупцията

Въпреки липсата на определение в българското законодателство за понятието „корупция”, за целите на съставянето на индекса то се възприема като злоупотреба с обществени правомощия за лична изгода/облага чрез подкуп.

България е поставена на 77-мо място за 2013 г. от направено проучване в 177 страни при 75-то място за предшестващата година.⁸ За втора поредна година с по-лоша позиция от нас е само Гърция сред страните – членки на ЕС. През 2012 г. методологията на индекса се променя. При оценка за място, клонящо към 0, корупцията е най-голяма, а към 100 – най-малка. Последното издание на индекса отразява взаимовръзката между икономическата криза, корупцията и нарастващото недоволство на гражданите по света. Засегнатите от кризата страни на Евросъюза заемат и най-ниските места в класацията, т.е. високи нива на неовладяна корупция и висока безработица. Подчертано ниският резултат – предпоследно място за България, отново я определя като високо корумпирана, сред държавите – членки на ЕС.

Последните доклади на Трансперънси интернешънъл и Организацията на обединените нации срещу корупцията показват

⁷ <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/bulgaria>

⁸ <http://www.transparency.org/cpi2013/results>

сериозни нерешени проблеми на институциите и липсата на достатъчно политическа воля за въвеждане на механизмите на електронното правителство като антикорупционна мярка в държавната администрация. Липсва единна база данни за съдебните производства, свързани с корупцията, и препоръките често остават само на хартия.

Световният корупционен барометър на Трансперънси интернешънъл също показва, че съдебната система е най-силно засегната от корупцията през 2013 г., за разлика от целия ЕС, където гражданите извеждат като най-корумпирани политическите партии. Изследването показва, че при българските граждани нарастват недоволството и критичните оценки относно действията на институциите за противодействие на корупцията.

За разлика от местата, които заема страната по наблюдаваните показатели на съответните индекси, българите могат да са и първенци – например по източване на банкови сметки с дебитни и кредитни карти, използвайки нови безжични технологии и интернет връзки. Първото място е завоювано съгласно доклад на компанията „Верайзън”, в който са проучени 130 инциденти, извършени през 2013 година. В тази класация следващото, второ място, е присъдено на Армения, следвана от Румъния, Бразилия и САЩ.

Макроекономическата стабилност, нивото на данъците и свободата на търговията са едни от най-добрите постижения на България в международните икономически класации за 2013 година.

Едни от основните слаби места на България са в регулацията на бизнеса, дейността на институциите и нивото на корупцията.

Тези индекси и класации са важен ориентир за областите, в които България трябва да извърши промени с цел по-добре бизнес среда, повече инвестиции,

**прозрачност, върховенство на закона и
противодействие на корупцията.**

Готовност за е-правителство

Според индекса на ООН България се нарежда на 60-то място от общо 190 страни по света и съответно е на дъното на европейската класация. Тази констатация се съдържа и в доклада на ЕК, даващ оценка за България по Механизма за сътрудничество и проверка във връзка с борбата с корупцията и организираната престъпност. За пореден път ЕК препоръчва да започнат да се правят по-масирани стъпки към приемото и въвеждането на електронното правителство. От 2000 година стартира самият проект по въвеждането му и 13 години по-късно все още в държавната администрация и съдебната система няма въведено електронно управление... За разлика от България една държава като Естония – с население от 1,3 милиона души, още през 2009 г. отчита въведена единна система за 700 вида електронни услуги с потребители: гражданите, бизнеса, предприемачите, инвеститорите и банките. Наличието на електронна администрация, електронна полиция, електронни избори, онлайн банкиране, въведени от Естония, е напълно реално и за България, но при промяната на съответна политическа воля да се ускори икономическия растеж и да се овладее корупцията и организираната престъпност. За целта е необходимо създаване на стимули в обществото за използване на административни услуги по електронен път и преосмисляне на цялостното изграждане и предлагане на електронни услуги.

България е първенец сред държавите от ЕС по електронно преброяване (41,2% от преброените български граждани през февруари 2011 г. са направили това по интернет), което говори за изградена култура и готовност у гражданите за онлайн комуникация с администрацията при подходящи

условия за целта. Този извод се потвърждава и от ООН. „Човешкият капитал“ – технологичната грамотност на населението, е най-добре представящият се от трите съставни компонента на индекса на ООН за готовност за е-правителство.

Електронното гласуване все повече се прилага в Европа и по света. В Холандия над 95 на сто от избирателите гласуват електронно. Електронно гласуване е въведено в Англия, Ирландия, Франция, Швеция, Германия и Испания. Електронно гласуват в Мексико, Бразилия и Индия.

През 2003 г. на среща на Комитета на министрите на вътрешните работи на страните – членки на ЕС беше приет документ, установяващ стандарти и препоръки за електронно гласуване. Една година по-късно, през 2004-та, нова среща на Комитета на министрите отново разглежда въпроса за електронно гласуване, като неотменна и важна част от европейската изборна практика. У нас е изготвен и съответен проект на Закон за електронно гласуване при произвеждане на избори и референдуми, който е внесен в НС през 2004 година. В мотивите към проектозакона е записано, че електронното гласуване има за цел да разшири значително гражданското участие в изборите, тяхното приобщаване в управлението, повишаването на доверието към избраните органи и взетите на референдум решения. Изтъкнати са предимства като: очакване на половин милион гласоподаватели допълнително; гаранции за сигурност и надеждност, равни на тези при гласуване с хартиени бюлетини, както и безспорни предимства при преброяване на гласовете и обобщаване на данните и тяхната надеждност, предвидени в съществуващите европейски стандарти.

През 2012 г. отново се внася в НС законопроект за изменение и допълнение на Изборния кодекс с дата 6 юли 2012 г. и отново остава без резултат.

Десет години вече стои в обсега на

Социални проблеми

вниманието на българското гражданство въпросът за електронното гласуване. Вместо да се развие този правен инструмент и да се изследват положителните и отрицателни практики в гържавите, които прилагат електронното гласуване, народните ни представители решиха да пренебрегнат и да не изпълнят Препоръка (2004)¹¹ на Съвета на Европа за юридически, експлоатационни и технически стандарти за електронно гласуване.

В Раздел IV на европейския документ ясно се казва, че системата за електронно гласуване следва да гарантира, че „гласовете в електронната урна и преброените гласове са и ще останат анонимни и няма да е възможно възстановяването на връзката между гласа и гласоподавателя“. Въпреки тези гаранции и дългогодишните практики на редица гържави, за българския парламент остана противоположно да бъде увеличен броят на гласоподавателите, за да се запази изходът от изборите като плод на решаващата воля на твърдия партиен електорат.

Изводи:

1. Анализът на резултатите, постигнати от България в различните индекси, могат да бъдат групирани в три раздела:
 - Лоши резултати – в индексите за възприемане на корупцията и право на собственост;
 - Посредствени резултати – в индексите за конкурентоспособност и условия за правене на бизнес;
 - Задоволителни резултати – в индексите за икономическа свобода и човешко развитие.
2. Липсва единен стандарт за извършване на класации на международно, а и Европейско ниво, както по отношение размера на извадката, така и за скалата, по която се изчисля мястото. В момента няма единно мнение коя стойност (минималната или максималната) следва да се

Корупцията и оценките за България

приеме за положителна в числова величина, което внася объркване при определянето на тенденцията на развитие и до разнопосочно представяне на България в отделни класации.

3. България има нужда от неотложни реформи, които да осигурят икономически растеж и конкурентоспособност, да активират пазара, да нормализират бизнес средата и публичния сектор и да овладеят корупцията.
4. Причините за ниското доверие в съдебната система и нейната независимост могат да се търсят в непрекъснатата промяна на законодателството без оценка на ефективността и въздействието на нормативната уредба и практика, което създава увереност в гражданите за липса върховенство на закона и справедлив процес. При изменение и допълнение на съществуващата нормативната уредба, както и при новосъздаването, липсва предвидимост, обоснованост, гражданско обсъждане, което занижава качеството на законите, а отделни правни норми в някои случаи взаимно се изключват или си противоречат. Не на последно място е различната съдебна практика, възможна поради твърде общия характер на нормите, целите и задачите, което създава предпоставка те да бъдат широко и твърде пространно тълкувани и формализирани по процедури във всяка фаза, което пък е причина органите на съдебната система да бъдат подлагани на корупционен натиск.
5. Корупцията и организираната престъпност в България са скачени съдове, които се поддържат постоянно активни от недостатъците в законодателството и незадоволителната работа на парламента, правителството, съда, полицията и от пасивното поведение на гражданското общество да изисква от НС законодателни правомощия за осъществяване от негова (на гражданското общество) страна на активен контрол.

Предложения:

1. Крайно време е за всяко колективно решение да се носи пропорционална персонална отговорност, определена от изпълняваните функционални правомощия на всеки участник във вземането му – както като наказателна отговорност, така и за нанесени щети на отделния субект и на обществото като цяло.
2. След 23 години действие на чл.1, ал.1 от НК (в сила от 1991 г.), който гласи: „Наказателният кодекс има за задача да защитава от престъпни посегателства личността и правата на гражданите и цялостния установен в страната правов ред”, същият не е подлаган на анализ за въздействие и ефективност. Целесъобразно е НК не само да „защитава”, но и да „налага наказания”.
3. Да се даде определение на понятието „корупция”, като се обособи самостоятелен раздел „корупция” в НК, който да включва правните норми за подкуп, измами, трафик на хора, с което ще се създаде по-висока правна възможност за установяване на престъплението.
4. Да отпадне чл. 307 от НК – провокация към подкуп, ако има политическа и гражданска воля да се овладее и противодейства на корупцията.

Цитирани източници:

Гозес, Х., 2004. Корупцията-препъни камък по пътя ни към Европа, София, Икономика.
(Gozes, H., 2004. Koruptsiyata-prepani kamak po putya ni kam Evropa, Sofia, Ikonomika.)
Клитгард, Р., 2008. Контролиране на корупцията, София, изд. “Сиела”.
(Klitgard, R., 2008. Kontrolirane na koruptsiyata, Sofia, izd. “Siela”)
Манолова, З., В. Пеев, Г. Ангелов, Ц. Цоневски, 2009. Седемдесет мерки за повишаване на благосъстоянието в България, Институт по пазарна икономика.

(Manolova, Z., V. Peev, G. Angelov, Ts. Tsonevski, 2009. Sedemdeset merki za povishavane na blagosastoyaniето v Balgariya, Institut po pazarna i konomika. Klitgard, R., 2008. Kontrolirane na koruptsiyata, Sofia, izd. “Siela”)
Несторов, Л., 2009. Корупционната среда в България – реалности и предизвикателства, Стопанска академия – Свищов.
(Nestorov, L., 2009. Koruptsiionnata sreda v Balgariya – realnosti i predizvikatelstva, Stopanska akademiya – Svishtov)
Ставрев, С., 2007. Кризата в публичния мениджмънт или пак популизъмът и корупцията провалят реформите и подграват доверието към политическата демокрация, София, изд. “Класика и стил”.
(Stavrev, S., 2007. Krizata v publichniya menidzhmant ili pak populizmat i koruptsiyata provalyat reformite i podrivat doverieto kam politicheskata demokratsiya, Sofia, izd. “Klasika i stil”)
Център за изследване на демокрацията, 2011. Тринадесети доклад за оценка на корупцията, София.
(Tsentar za izsledvane na demokratsiyata, 2011. Trinadeseti doklad za otsenka na koruptsiyata, Sofia)
<http://www.csd.bg/artShowbg.php?id=16517>
Българската икономика:-Конкурентоспособност 2013.
(<http://www.csd.bg/artShowbg.php?id=16517>
Balgarskata i konomika:-Konkurentosposobnost 2013)
<http://www.dnes.bg/redakcia/2014/02/09/korupciyata-iazva-za-ciala-evropa.215292>
<http://reports.weforum.org/the-global-competitiveness-report-2013-2014>
<http://www.imd.org/upload/IMD.WebSite/wcc/WCYResults/1/scoreboard.pdf>
<http://www.freetheworld.com/2013/EFW2013-complete.pdf>
<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/bulgaria>
<http://www.transparency.org/cpi2013/results>